

Nec prosum arboribus summos frondescere ramos
 Posse, nisi a terris paullatim cuique cibatum
 Terra det) at supra circum tegere omnia cœlum
 Ne volucrum ritu flammaram, mœnia mundi
 Diffugiant subito magnum per inane soluta,
 Et ne cœtera confimili ratione sequantur:
 Neve ruant cœli tonitralia templa superne,
 Terraque se pedibus raptim subducat, et omnes
 Inter permistas terræ, cœlique ruinas
 Corpora solventes, abeant per inane profundum
 Temporis ut puncto nihil exstet relliquiarum,
 Desertum præter spatium, et primordia cæca.
 Nam quacunq; prius de parti corpora cesse
 Constitues, hæc rebus erit pars janua lethi:
 Hac se turba foras dabit omnis materiai.

Hæc si pernosces parva perfunctus opella,
 (Namque alid ex alio clarescet,) non tibi cæca
 Nox iter eripiet, quin ultima naturai
 Pervideas; ita res accendent lumina rebus.

TITI

TITI LUCRETII CARI

DE

RERUM NATURA.

LIBER II.

SUAVE, mari magno turbantibus æquora ventis,
 E terra magnum alterius spectare laborem;
 Non quia vexari quemquam' est jucunda voluptas,
 Sed, quibus ipse malis careas, quia cernere suave' est.
 Suave etiam belli certamina magna tueri,
 Per campos instructa, tua sine parte pericli;
 Sed nil dulcius est, bene quam munita tenere
 Edita doctrina sapientum templa serena;
 Despicere unde queas alios, passimque videre
 Errare, atque viam palanteis quærere vitæ;
 Certare ingenio; contendere nobilitate;
 Nocteis atque dies niti præstante labore
 Ad summas emergere opes, rerumque potiri.

O miseras hominum menteis! o pectora cæca!
 Qualibus in tenebris vitæ, quantisque periclis
 Degitur hoc ævi, quodcunque' est! nonne videre

F 2

Nil

Nil aliud sibi naturam latrare, nisi ut, cum
Corpore se junctus dolor absit, mente fruatur
Jucundo sensu, cura semota, metuque?

Ergo corpoream ad naturam pauca videmus
Esse opus omnino, quæ demant quemque dolorem;
Delicias quoque uti multas substernere possint;
Gratius interdum neque natura ipsa requirit.
Si non aurea sunt juvenum simulacra per ædeis
Lampadas igniferas manibus retinentia dextris,
Lumina nocturnis epulis ut suppeditentur;
Nec domus argento fulget, auroque renidet;
Nec citharis reboant laqueata aurataque templa:
Attamen inter se prostrati in gramine molli,
Propter aquæ rivum, sub ramis arboris altæ,
Non magnis opibus jucunde corpora curant;
Præsertim cum tempestas arridet, et anni
Tempora conspergunt viridanteis floribus herbas.
Nec calidæ citius decedunt corpore febres,
Textilibus si in picturis, ostroque rubenti
Jactaris, quam si plebeia in veste cubandu' sit:

Quapropter quoniam nil nostro in corpore gazæ
Proficiunt, neque nobilitas, neque gloria regni:
Quod superest, animo quoque nil prodesse putandum.
Si non forte tuas legiones per loca campi
Fervere cum videas, belli simulacra cienteis;
Fervere cum videas classem, lateque vagari;
His tibi tum rebus timefactæ Relligiones

Effugiunt

Effugiunt animo pavidæ, mortisque timores:
Tum vacuum pectus linquunt, curaque solutum.

Quod si ridicula hæc, ludibriaque esse videmus,
Re veraque metus hominum, curæque sequaces,
Nec metuunt sonitus armorum, nec fera tela;
Audacterque inter Reges, rerumque potenteis
Verfantur; neque fulgorem reverentur ab auro,
Nec clarum vestis splendorem purpureai:
Quid dubitas, quin omne sit hoc rationis egestas,
Omnis cum in tenebris præsertim vita laboret?

Nam veluti pueri trepidant, atque omnia cæcis
In tenebris metuunt: sic nos in luce timemus
Interdum nihilo quæ sunt metuenda magis, quam
Quæ pueri in tenebris pavitant, finguntque futura.
Hunc igitur terrorem animi, tenebrasque necesse est
Non radii solis, neque lucida tela diei
Discutiant, sed naturæ species, ratioque.

Nunc age, quo motu GENITALIA materiali
CORPORA res varias gignant, genitasque resolvant;
Et qua vi facere id cogantur; quæve sit ollis
Reddita mobilitas magnum per Inane meandi,
Expeditam: tu te dictis præbere memento.

Nam certe non inter se stipata cohæret
Materies: quoniam minui rem quamque videmus;
Et quasi longinquo fluere omnia cernimus ævo,
Ex oculisque vetustatem subducere nostris:
Cum tamen incolumis videatur summa manere.

Propterea

Propterea quia, quæ decedunt corpora cuique,
 Unde abeunt, minuunt: quo venire, augmine donant:
 Illa fenescere, at hæc contra florescere cogunt.
 Nec remorantur ibi: sic rerum summa novatur
 Semper, et inter se mortales mutua vivunt.
 Augescunt aliæ gentes, aliæ minuuntur:
 Inque brevi spatium mutantur sæcla animantium;
 Et, quasi cursores, vitæ lampada tradunt.

Si cessare putas rerum primordia posse,
 Cessandoque novos rerum progignere motus:
 Avius a vera longe ratione vagaris.

Nam, quoniam per inane vagantur, cuncta necesse est
 Aut gravitate sui ferri primordia rerum,
 Aut ictu forte alterius: nam cita superne
 Obvia cum flixere, fit, ut diversa repente
 Diffiliant: neque enim mirum, durissima quæ sint,
 Ponderibus solidis, neque quicquam a tergis obstat.

Et quo jactari magis omnia Materiali
 Corpora pervideas, reminiscere totius inum
 Nil esse in summa: neque habere ubi corpora prima
 Consistant: quoniam spatium sine fine, modoque est:
 Immensumque patere in cunctas undique parteis,
 Pluribus ostendi, et certa ratione probatum est.

Quod quoniam constat, nimirum nulla quies est
 Reddita corporibus primis per Inane profundum:
 Sed magis assiduo, varioque exercita motu,
 Partim intervallis magnis conflictata resultant:

Pars

Pars etiam brevibus spatiis nexantur ab ictu.
 Et quæcunque magis condensæ conciliatu,
 Exiguæ intervallis connexa resultant,
 Endopedita suis perplexis ipsa figuris;
 Hæc validas saxi radices, et fera ferri
 Corpora constituunt, et cætera de genere horum
 Paucula: Quæ porro magnum per Inane vagantur,
 Et cita diffiliunt longe, longeque recursant
 In magnis intervallis; hæc æra rarum
 Sufficiunt nobis, et splendida lumina solis.

Multaque præterea magnum per Inane vagantur,
 Conciliis rerum quæ sunt rejecta, nec usquam
 Consociare etiam motus potuere recepta:
 Cujus, uti memoro, rei simulacrum, et imago
 Ante oculos semper nobis versatur, et instat.
 Contemplator enim, cum solis lumina cunque
 Infertim fundunt radios per opaca domorum:
 Multa minuta modis multis per inane videbis
 Corpora misceri radiorum lumine in ipso;
 Et velut æterno certamine prælia, pugnasque
 Edere turmatim certantia; nec dare pausam,
 Conciliis, et discidiis exercita crebris:
 Conjicere ut possis ex hoc, primordia rerum,
 Quale sit, in magno jactari semper inani.
 Duntaxat rerum magnarum parva potest res
 Exemplare dare, et vestigia notitiae.

Hoc etiam magis hæc animum te advertere par est
 Corpora,

Corpora, quæ in solis radiis turbare videntur:
 Quod tales turbæ motus quoque materiai
 Significant clandestinos, cæcosque fubeffe.
 Multa videbis enim plagis ibi percita cæcis
 Cummutare viam, retroque repulsa reverti
 Nunc huc, nunc illuc, in cunctas denique parteis.
 Scilicet hic a principiis est omnibus error.

Prima moventur enim per se primordia rerum;
 Inde ea, quæ parvo sunt corpora conciliatu,
 Et quasi proxima sunt ad vireis principiorum,
 Ictibus illorum cæcis impulsa cientur;
 Ipsaque, quæ porro paullo majora, laceffunt.
 Sic a principiis ascendit motus, et exit
 Paullatim nostros ad sensus; ut moveantur
 Illa quoque, in solis quæ lumine cernere quimus:
 Nec quibus id faciant plagis apparet aperte.

Nunc, quæ mobilitas fit reddita materiai
 Corporibus, paucis licet hinc cognoscere, MEMMI.
 Primum aurora novo cum spargit lumine terras,
 Et variæ volucres nemora avia pervolitantes
 Aera per tenerum liquidis loca vocibus opplent:
 Quam subito soleat sol ortus tempore tali
 Convestire sua perfundens omnia luce,
 Omnibus in promptu, manifestumque esse videmus.
 At vapor is, quem sol mittit, lumenque serenum,
 Non per Inane meat vacuum; quo tardius ire
 Cogitur, aerias quasi cum diverberet undas:

Nec

Nec singillatim corpuscula quæque vaporis,
 Sed complexa meant inter se, conque globata:
 Quapropter simul inter se retrahuntur, et extra
 Officiuntur; uti cogantur tardius ire.
 At, quæ sunt solida primordia simplicitate,
 Cum per Inane meant vacuum, nec res remoratur
 Ulla foris; atque ipsa suis e partibus unum;
 Unum in quem cœpere locum connixa feruntur.
 Debent nimirum præcellere mobilitate;
 Et multo citius ferri, quam lumina solis:
 Multiplexque loci spatium transcurrere eodem
 Tempore, quo solis pervolgant fulgura cœlum:
 Nam neque consilio debent tardata morari;
 Nec perscrutari primordia singula quæque,
 Ut videant, qua quidque geratur cum ratione.

At quidam contra hæc ignari, materiai
 Naturam non posse Deum sine numine rentur
 Tantopere humanis rationibus, ac moderatis,
 Tempora mutare annorum, frugesque creare:
 Nec jam cætera, mortaleis quæ suadet adire,
 Ipsaque deducit dux vitæ DIA VOLUPTAS;
 Ut res per Veneris blanditum sæcla propagent;
 Ne genus occidat humanum: quorum omnia caussa
 Constituisse Deos fingunt: sed in omnibus rebus
 Magnopere a vera lapsi ratione videntur.
 Nam quamvis rerum ignorem primordia quæ sint,
 Hoc tamen ex ipsis cœli rationibus aufim

G

Confirmare,

Confirmare, aliisque ex rebus reddere multis;
 Nequaquam nobis divinitus esse creatam
 Naturam mundi, quæ tanta est prædita culpa:
 Quæ tibi pesterius, MEMMI, faciemus aperta.
 Nunc id quod superest de motibus expediemus.

Nunc locus est, ut opinor, in his illud quoque rebus
 Confirmare tibi, nullam rem posse sua vi
 Corpoream sursum ferri, sursumque meare.
 Ne tibi dent in eo flammæ corpora fraudem;
 Surfus enim vorfus gignuntur, et augmina fumunt:
 Et sursum nitidæ fruges, arbutaque crescunt:
 Pondera, quantum in se est, cum deorsum cuncta ferantur.
 Nec cum subsiliunt ignes ad tecta domorum,
 Et celeri flamma degustant tigna, trabeisque;
 Sponte sua facere id, sine vi subigente, putandum est:
 Quod genus, e nostro cum missus corpore sanguis
 Emicat exultans alte, spargitque cruorem.
 Nonne vides etiam, quanta vi tigna, trabeisque
 Respuat humor aquæ? nam quam magis merfimus altum
 Directa, et magna vi multi pressimus ægre;
 Tam cupide sursum revomit magis, atque remittit,
 Plus ut parte foras emergant, exsiliantque.
 Nec tamen hæc, quantum est in se, dubitamus, opinor,
 Quin vacuum per Inane deorsum cuncta feruntur.
 Sic igitur debent flammæ quoque posse per auras
 Aeris expressæ sursum succedere; quanquam
 Pondera, quantum in se est, deorsum deducere pugnent.

Noctur-

Nocturnasque faces cæli sublimè volanteis
 Nonne vides longos flammæ ducere tractus,
 In quascunque dedit parteis natura meatum?
 Non cadere in terram stellas, et sidera cernis?
 Sol etiam summo de vertice dissipat omnis
 Ardorem in parteis, et lumine conferit arva:
 In terras igitur quoque solis vergitur ardor.
 Transversosque volare per imbres fulmina cernis:
 Nunc hinc, nunc illinc abrupti nubibus ignes,
 Concurfant, cadit in terras vis flammea volgo.

Illud in his quoque te rebus cognoscere avemus:
 Corpora cum deorsum rectum per Inane feruntur
 Ponderibus propriis, incerto tempore ferme,
 Incertisque locis, spatio decedere paullum;
 Tantum quod momen mutatum dicere possis.

Quod nisi declinare solerent; omnia deorsum,
 Imbris uti guttæ, caderent per Inane profundum:
 Nec foret offensus natus, nec plaga creata
 Principiis: ita nil unquam natura creasset.

Quod si forte aliquis credit graviora potesse
 Corpora, quo citius rectum per Inane feruntur,
 Incidere e supero levioribus, atque ita plagas
 Gignere, quæ possint genitaleis reddere motus:
 Avius a vera longe ratione recedit.
 Nam per aquas quæcunque cadunt, atque aera deorsum,
 Hæc pro ponderibus casus celerare necesse est:
 Propterea, quia corpus aquæ, naturaque tenuis

G 2

Aeris

Aeris haud possunt æque rem quamque morari:
 Sed citius cedunt gravioribus exsuperata.
 At contra nulli de nulla parte, neque ullo
 Tempore, Inane potest vacuum subsistere reii,
 Quin, sua quod natura petit, concedere pergat.
 Omnia quapropter debent per Inane quietum
 Æque ponderibus non æquis concita ferri.
 Haud igitur poterunt levioribus incidere unquam
 Ex supero graviora; neque ictus gignere per se,
 Qui variant motus, per quos natura genat res.

Quare etiam atque etiam paullum clinare necesse est
 Corpora, nec plus quam minimum: ne fingere motus
 Oliquos videamur, et id res vera refutet.
 Namque hoc in promptu, manifestumque esse videmus;
 Pondera, quantum in se est, non posse obliqua meare,
 Ex supero cum præcipitant: quod cernere possis.
 Sed nihil omnino recta regione viai
 Declinare, quis est, qui possit cernere, sese?

Denique si semper motus connectitur omnis,
 Et vetere exoritur semper novus ordine certo;
 Nec declinando faciunt primordia motus
 Principium quoddam, quod fati fœdera rumpat;
 Ex infinito ne causam causa sequatur:
 Libera per terras unde hæc animantibus extat,
 Unde est hæc (inquam) fatis avolsa voluntas,
 Per quam progredimur, quo ducit quemque voluptas?
 Declinamus item motus, nec tempore certo,

Nec

Nec regione loci certa, sed ubi ipsa tulit mens.
 Nam dubio procul his rebus sua cuique voluntas
 Principium dat; et hinc motus per membra rigantur.
 Nonne vides etiam, patefactis tempore puncto
 Carceribus, non posse tamen prorumpere equorum
 Vim cupidam tam desubito, quam mens avet ipsa?
 Omnis enim totum per corpus materiai
 Copia conquiri debet, concita per artus
 Omneis, ut studium mentis connexa sequatur.
 Ut videas initium motus a corde creari;
 Ex animique voluntate id procedere primum:
 Inde dari porro per totum corpus, et artus.

Nec simile est, ut cum impulsi procedimus ictu,
 Viribus alterius magnis, magnoque coactu;
 Nam tum materiam totius corporis omnem
 Perspicuu est, nobis invitis, ire, rapique,
 Donicum eam refrænavit per membra voluntas.
 Jamne vides igitur, quamquam vis extera multos
 Pellit, et invitos cogit procedere sæpe,
 Præcipiteisque rapit; tamen esse in pectore nostro
 Quiddam, quod contra pugnare, obstareque possit;
 Cujus ad arbitrium quoque copia materiai
 Cogitur interdum flecti per membra, per artus;
 Et projecta refrænatur, retroque residit?

Quare in seminibus quoque idem fateare necesse est,
 Esse aliam præter plagas, et pondera causam
 Motibus, unde hæc est nobis innata potestas:

De

De nihilo quoniam fieri nil posse videmus.
 Pondus enim prohibet, ne plagis omnia fiant,
 Externa quasi vi: sed ne mens ipsa necessum
 Intestinum habeat cunctis in rebus agendis;
 Et devicta quasi cogatur ferre, patique;
 Id facit exiguum CLINAMEN principiorum,
 Nec regione loci certa, nec tempore certo.

Nec stipata magis fuit unquam materiai
 Copia; nec porro majoribus intervallis.
 Nam neque adaugefcit quicquam, neque deperit inde.
 Quapropter quo nunc in motu principiorum
 Corpora sunt; in eodem anteaeta ætate fuere;
 Et posthac semper simili ratione ferentur:
 Et quæ confuerunt gigni, gignentur eadem
 Conditione; et erunt, et crescent, inque valebunt,
 Quantum cuique datum est per fœdera naturai.
 Nec rerum summam commutare ulla potest vis.
 Nam neque quo possit genus ullum materiai
 Effugere ex omni, quicquam est: neque rursus, in omne
 Unde coorta queat nova vis irrupere; et omnem
 Naturam rerum mutare, et vertere motus.

Illud in his rebus non est mirabile, quare,
 Omnia cum rerum primordia sint in motu,
 Summa tamen summa videatur stare quiete;
 Præterquam, si quid proprio dat corpore motus.
 Omnis enim longe nostris ab sefibus infra
 Primorum natura jacet: quapropter ubi illa

Cernere

Cernere jam nequeas, motus quoque surpere debent:
 Præfertim cum, quæ possimus cernere, celent
 Sæpe tamen motus, spatio diducta locorum.
 Nam sæpe in colli tondentes pabula læta
 Lanigeræ reptant pecudes, quo quamque vocantes
 Invitant herbæ gemmantes rore recenti:
 Et fatiati agni ludunt, blandeque conifcant:
 Omnia quæ nobis longe confusa videntur;
 Et veluti in viridi candor consistere colli.
 Præterea magnæ legiones cum loca cursu
 Camporum complent, belli simulacra cientes;
 Et circumvolitant equites, mediosque repente
 Transmittunt valido quatientes impete campos;
 Fulgur ibi ad cœlum se tollit; totaque circum
 Ære renidescit tellus; subterque virum vi
 Excitur pedibus sonitus; clamoreque montes
 Idi rejectant voces ad sidera mundi:
 Et tamen est quidam locus altis montibus, unde
 Stare videtur, et in campis consistere fulgur.

Nunc age jam deinceps cunctarum exordia rerum,
 Qualia sint, et quam longe distantia formis,
 Percipe, multigenis quam sint variata figuris:
 Non quod multa parum simili sint prædita forma,
 Sed quia non volgo paria omnibus omnia constant.
 Nec mirum: nam cum sit eorum copia tanta,
 Ut neque finis, uti docui, neque summa fit ulla:
 Debent nimirum non omnibus omnia prorsum

Effe

Esse pari filo, similibus affecta figura.

Præterea genus humanum, mutæque natantes
Squammigerum pecudes, et læta armenta, feræque,
Et variæ volucres; lætantia quæ loca aquarum
Concelebrant, circum ripas, fonteisque, lacusque;
Et quæ pervolgant nemora avia pervolitantes:
Horum unum quodvis generatim sumere perge:
Invenies tamen inter se distare figuris.
Nec ratione alia proles cognoscere matrem,
Nec mater possit prolem; quod posse videmus,
Nec minus atque homines inter se nota cluere.
Nam sæpe ante Deum vitulus delubra decora
Turicremas propter mactatus concidit aras,
Sanguinis exspirans calidum de pectore flumen:
At mater virideis saltus orbata peragrans,
Linqvit humi pedibus vestigia pressa bifulcis,
Omnia convifens oculis loca, si queat usquam
Conspicere amissum foetum; completque querelis
Frundiferum nemus adfistens; et crebra revifit
Ad stabulum, desiderio perfixa juveni:
Nec teneræ falices, atque herbæ rore vigentes,
Fluminaque ulla queunt fummis labentia ripis
Oblectare animum, subitamque avertere curam:
Nec vitulorum aliæ species per pabula læta
Derivare queunt alio, curaque levare:
Usque adeo quiddam proprium, notumque requirit.
Præterea teneri tremulis cum vocibus hædi

Corni-

Cornigeras norunt matres, agnique petulci
Balantum pecudes: ita, quod natura reposcit,
Ad sua quisque fere decurrunt ubera lactis.

Postremo quodvis frumentum: non tamen omne
Quodque suo in genere inter se simile esse videbis,
Quin intercurrat quædam distantia formis.
Concharumque genus parili ratione videmus
Pingere telluris gremium, qua mollibus undis
Littoris incurvi bibulam pavit æquor arenam.
Quare etiam atque etiam simili ratione necesse est,
Natura quoniam constant, neque facta manu sunt
Unius ad certam formam primordia rerum,
Diffimili inter se quædam volitare figura.

Perfacile est jam animi ratione exsolvere nobis,
Quare fulmineus multo penetratior ignis,
Quam noster fluat e tedis terrestribus ortus.
Dicere enim possis cœlestem fulminis ignem
Subtilem magis e parvis constare figuris:
Atque ideo transire foramina, quæ nequit ignis
Noster hic e lignis ortus, tedaque creatus.

Præterea lumen per cornu transit; at imber
Respuitur: Quare? nisi luminis illa minora
Corpora sunt, quam de quibus est liquor almus aquarum.

Et quamvis subito per colum vina videmus
Perfluere; at contra tardum cunctatur olivum:
Aut quia nimirum majoribus est elementis;
Aut magis hamatis inter se, perque plicatis.

H

Atque

Atque ideo fit, uti non tam deducta repente
Inter se possint primordia singula quæque
Singula per cuiusque foramina permanare.

Huc accedit, uti mellis lactisque liquores
Jucundo sensu linguæ tractentur in ore:
At contra tetra absinthii natura, ferique
Centauri, fœdo pertorquent ora sapore:
Ut facile agnoscas e lævibus, atque rotundis
Esse ea, quæ sensus jucunde tangere possunt:
At contra quæ amara, atque aspera cunque videntur,
Hæc magis hamatis inter se nexa teneri;
Proptereaque folere vias rescindere nostris
Sensibus, introituque suo perrumpere corpus.

Omnia postremo bona sensibus, et mala tactu,
Diffimili inter se pugnant perfecta figura:
Ne tu forte putes ferræ stridentis acerbum
Horrorem constare elementis lævibus æque,
Ac musæa mele, per chordas Organici quæ
Mobilibus digitis expergefacta figurant.

Neu simili penetrare putes primordia forma
In nareis hominum, cum tetra cadavera torrent,
Et cum scena croco Cilici perfusa recens est,
Araque Panchæos exhalat propter odores.

Neve bonos rerum simili constare colores
Semine constituas, oculos qui pascere possunt;
Et qui compungunt aciem, lacrymareque cogunt;
Aut fœda specie tetri, turpesque videntur.

Omnis

Omnis enim, sensus quæ mulcet, caussa, juvatque,
Haud sine principali aliquo lævore creata 'st:
At contra, quæcunque molesta, atque aspera constat,
Non aliquo sine materiæ squalore reperta 'st.

Sunt etiam quæ jam nec lævia jure putantur
Esse, neque omnino flexis mucronibus unca;
Sed magis angululis paullum prostantibus; et quæ
Titillare magis sensus, quam lædere possunt:
Fæcula jam quo de genere 'st, Inulæque sapes.
Denique jam calidos igneis, gelidamque pruina,
Diffimili dentata modo compungere sensus
Corporis, indicio nobis est tactus uterque.

Tactus enim, tactus, (pro Divum numina sancta!)
Corporis est sensus, vel cum res externa sese
Insinuat; vel cum lædit, quæ in corpore nata 'st;
Aut juvat egrediens genitaleis per Veneris res;
Aut ex offensu cum turbant corpore in ipso
Semina, confunduntque inter se concita sensum:
Ut si forte manu quamvis jam corporis ipse
Tute tibi partem ferias, æque experiare.
Quapropter longe formas distare necesse 'st
Principiis, varios quæ possint edere sensus.

Denique, quæ nobis durata ac spissa videntur,
Hæc magis hamatis inter sese esse necesse 'st,
Et quasi ramosis alte compacta teneri.
In quo jam genere in primis adamantina faxa,
Prima acie constant, ictus contemnere sueta;

H 2

Et

Et validi filices; ac duri robora ferri;
Æraque, quæ claustris restantia vociferantur.

Illa autem debent ex lævibus atque rotundis
Esse magis, fluido quæ corpore liquida constant.
Nec retinentur enim inter se glomeramina quæque;
Et procurfus item in proclive volubilis extat.

Omnia postremo, quæ puncto tempore cernis
Diffugere, ut fumum, nebulas, flammæque, necesse 'st,
Si minus omnibus sunt e lævibus atque rotundis;
At non esse tamen perplexis endopetita,
Pungere uti possint corpus; penetrareque saxa:
Et tamen hæere inter se, quod quisque videmus
Sensibus esse datum: facile ut cognoscere possis
Non e perplexis, sed acutis esse elementis.

Sed quod amara vides eadem, quæ fluvida constant;
Sudor uti maris est; minime id mirabile habendum.
Nam quod fluvidum est, e lævibus atque rotundis
Est: at lævibus, atque rotundis mista doloris
Corpora; nec tamen hæc retineri hamata necesse 'st:
Scilicet esse globosa, tamen cum squalida constant;
Provolvi simul ut possint, et lædere sensus.

Et quo mista putes magis aspera lævibus esse
Principiis, unde 'st Neptuni corpus acerbum;
Est ratio fecernundi, seorsumque videndi.
Humor dulcit, ubi per terras crebrius idem
Percolatur, ut in foveam fluat, ac mansuescat.
Liquit enim supra tetri primordia viri

Aspera,

Aspera, quo magis in terris hærescere possunt.

Quod quoniam docui, pergam connectere rem, quæ
Ex hoc apta fidem ducit: primordia rerum
Finita variare figurarum ratione.

Quod si non ita sit, rursus jam semina quædam
Esse infinito debebunt corporis auctu.

Namque in eadem una cujuscujus brevitate
Corporis, inter se multum variare figuræ

Non possunt. Fac enim minimis e partibus esse
Corpora prima: tribus, vel paullo pluribus auge:

Nempe ubi eas parteis unius corporis omneis,
Summa atque ima locans, transmutans dextera lævis,

Omnimodis expertus eris, quam quisque det ordo
Formai speciem totius corporis ejus;

Quod superest, si forte voles variare figuras,
Addendum parteis alias erit: inde sequetur

Adsimili ratione, alias ut postulet ordo,
Si tu forte voles etiam variare figuras.

Ergo formai novitatem corporis augmen
Subsequitur: quare non est ut credere possis,

Esse infinitis distantia femina formis:
Ne quædam cogas immani maximitate

Esse; supra quod jam docui non posse probari.

Jam tibi Barbaricæ vestes, Melibœaque fulgens
Purpura, Theffalico concharum tincta colore, et

Aurea pavonum ridenti imbuta lepore
Sæcla, novo rerum superata colore jacerent:

Et

Et contemptus odor myrrhæ; mellisque sapes;
 Et Cycnea mele, Phœbæaque dædala chordis
 Carmina, confimili ratione oppressa filerent.
 Namque aliis aliud præstantius exoreretur.

Cedere item retro possent in deteriores
 Omnia sic parteis; ut diximus in meliores:
 Namque aliis aliud retro quoque tetrius esset
 Naribus, auribus, atque oculis, orisque saporis.

Quæ quoniam non sunt in rebus reddita, certa et
 Finis utrinque tenet summam: fateare necesse est
 Materiam quoque finitis differre figuris.

Denique, ab ignibus ad gelidas, hiemisque pruinas
 Finitu est, retroque pari ratione remensu est.
 Finit enim calor, ac frigus; mediique tepores
 Inter utrumque jacent, explentes ordine summam.

Ergo finita distant ratione creata;
 Ancipiti quoniam mucrone utrinque notantur,
 Hinc flammis, illinc rigidis infessa pruinis.

Quod quoniam docui, pergam connectere rem, quæ
 Ex hoc apta fidem ducit: primordia rerum,
 Inter se simili quæ sunt perfecta figura,
 Infinita cluere: etenim distantia cum fit
 Formarum finita, necesse est, quæ similes sint,
 Esse infinitas: aut summam materiai
 Finitam constare: id quod non esse probavi.

Quod quoniam docui, nunc suaviloquis, age, paucis
 Versibus ostendam, corpuscula materiai

Ex

Ex infinito summam rerum usque tenere,
 Undique protelo plagarum continuato.

Nam quod rara vides magis esse animalia quædam,
 Fœcundamque minus naturam cernis in illis;
 At regione, locoque alio, terrisque remotis
 Multa licet genere esse in eo, numerumque repleri.
 Sicuti quadrupedum cum primis esse videmus
 In genere anguimanos elefantos, India quorum
 Millibus e multis vallo munitur eburno,
 Ut penitus nequeat penetrari: tanta ferarum
 Vis est, quarum nos perpauca exempla videmus.

Sed tamen id quoque uti concedam, quam libet, esto
 Unica res quædam, nativo corpore sola,
 Cui similis toto terrarum non fit in orbe:
 Infinita tamen nisi erit vis materiai,
 Unde ea progigni possit concepta; creari
 Non poterit: neque, quod superest, procrefcere, alique.

Quippe etenim fumant oculi, finita per Omne
 Corpora jactari unius genitalia reii;
 Unde, ubi, qua vi, et quo pacto congressa coibunt
 Materix tanto in pelago, turbaque aliena?
 Non (ut opinor) habent rationem conciliandi:
 Sed quasi, naufragiis magnis multisque coortis,
 Difectare solet magnum mare transtra, gubernata,
 Antennas, proram, malos, tonfasque natanteis;
 Per terrarum omneis oras fluitantia aplusra
 Ut videantur; et indicium mortalibus edant,

Infidi

Infidi maris infidias, vireisque, dolumque
 Ut vitare velint; neve ullo tempore credant,
 Subdola cum ridet placidi pellacia ponti.
 Sic tibi si finita semel primordia quædam
 Constitues; ævum debebunt sparsa per omne
 Difictare æstus diversi materiai:
 Nunquam in concilium ut possint compulsa coire;
 Nec remorari in concilio; nec crescere adaucta.
 Quorum utrumque palam fieri manifesta docet res;
 Et res progigni; et genitas procreare posse.
 Esse igitur genere in quovis primordia rerum
 Infinita palam' est, unde omnia suppeditantur.

Nec superare queunt motus utique exitiales
 Perpetuo, neque in æternum sepelire salutem:
 Nec porro rerum genitales, auctificique
 Motus perpetuo possunt servare creata.
 Sic æquo geritur certamine principiorum
 Ex infinito contractum tempore bellum:
 Nunc hic, nunc illic superant vitalia rerum;
 Et superantur item: miscetur funere vagor,
 Quem pueri tollunt visentes luminis oras:
 Nec nox ulla diem, neque noctem aurora secuta' est,
 Quæ non audierit mistos vagitibus ægris
 Ploratus, mortis comites, et funeris atri.

Illud in his obsignatum quoque rebus habere
 Convenit, et memori mandatum mente tenere:
 Nil esse, in promptu quorum natura tenetur,

Quod

Quod genere ex uno consistat principiorum:
 Nec quicquam, quod non permisto semine constet.
 Et quam quicque magis multas vis possidet in se,
 Atque potestates; ita plura principiorum
 In sese genera, ac varias docet esse figuras.

Principio, tellus habet in se corpora prima,
 Unde mare immensum volventes flumina fontes
 Assidue renovent: habet, ignes unde oriantur:
 Nam multis succensa locis ardent sola terræ;
 Eximiis vero furit ignibus impetus Ætnæ.
 Tum porro nitidas fruges, arbuſtaque læta
 Gentibus humanis habet unde extollere possit:
 Unde etiam fluidas frondeis, et pabula læta
 Montivago generi possit præbere ferarum.

Quare magna Deum mater, materque ferarum,
 Et nostri genitrix hæc dicta' est corporis una.
 Hanc veteres Graium docti cecinere poetæ
 Sublimem in curru bijugos agitare leones:
 Aeris in spatio magnam pendere docentes
 Tellurem; neque posse in terra sistere terram.
 Adjungere feras; quia, quamvis effera, proles
 Officiis debet molliri victa parentum.
 Muralique caput summum cinxere corona;
 Eximiis munita locis quod sustinet urbeis.
 Quo nunc insigni per magnas prædita terras
 Horrificè fertur divinæ Matris imago.
 Hanc variæ gentes, antiquo more sacrorum,

I

Idæam

Idæam vocitant matrem, Phrygiasque catervas
 Dant comites; quia primum ex illis finibus edunt
 Per terrarum orbem fruges cœpisse creari.
 Gallos attribuunt; quia, numen qui violarint
 Matris, et ingrati genitoribus inventi sint,
 Significare volunt indignos esse putandos,
 Vivam progeniem qui in oras luminis edant.
 Tympana tenta tonant palmis, et cymbala circum
 Concava; raucifonoque minantur cornua cantu;
 Et Phrygio stimulat numero cava tibia menteis;
 Telaque præportant violenti signa furoris;
 Ingratos animos, atque impia pectora volgi
 Conterrere metu quæ possint numine Divæ.

Ergo cum primum magnas invecta per urbeis
 Munificat tacita mortaleis muta salute:
 Ære atque argento sternunt iter omne viarum,
 Largifica sipe ditantes; ninguntque rosarum
 Floribus, umbrantes Matrem, comitumque catervas.
 Hic armata manus (Curetas nomine Graij
 Quos memorant Phrygios) inter se forte catenas
 Ludunt, in numerumque exsultant, sanguine læti, et
 Terrificas capitum quatientes numine cristas:
 Dictæos referunt Curetas: qui Jovis illum
 Vagitum in Creta quondam occultasse feruntur;
 Cum pueri circum puerum pernixe chorea
 Armati in numerum pulsarent æribus æra,
 Ne Saturnus eum malis mandaret adeptus,

Æter-

Æternumque daret Matri sub pectore volnus.
 Propterea Magnam armati Matrem comitantur:
 Aut quia significant Divam prædicere, ut armis,
 Ac virtute velint patriam defendere terram;
 Præsidioque parent, decorique parentibus esse.

Quæ bene, et eximie quamvis disposta ferantur,
 Longe sunt tamen a vera ratione repulsa.

Omnis enim per se divum natura necesse est
 Immortali ævo, summa cum pace fruatur,
 Semota a nostris rebus, sejunctaque longe.
 Nam privata dolore omni, privata periculis,
 Ipsa suis pollens opibus, nihil indiga nostri,
 Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira.

Terra quidem vero caret omni tempore sensu:
 Sed quia multarum potitur primordia rerum,
 Multa modis multis effert in lumina solis.
 Hic si quis mare Neptunum, Cereremque vocare
 Constituet fruges; et Bacchi nomine abuti
 Mavolt, quam laticis proprium proferre vocamen:
 Concedamus ut hic terrarum dicitur orbem
 Esse Deum Matrem, dum re non sit tamen apse.

Sæpe itaque ex uno tondentes gramina campo
 Lanigeræ pecudes, et equorum duellica proles,
 Buceriaque greges, sub eodem tegmine cœli,
 Ex unoque sitim sedantes flumine aquai,
 Dissimili vivunt specie; retinentque parentum
 Naturam; et mores generatim quæque imitantur:

I 2

Tanta est

Tanta'ft in quovis genere herbæ material
Diffimilis ratio : tanta'ft in flumine quoque.

Jam vero quamvis animantem, ex omnibus unam,
Oſſa, cruor, venæ, calor, humor, viſcera, nervi
Conſtituunt; quæ ſunt porro diſtantia longe
Diffimili perfectâ figura principiorum.

Tum porro quæcunque igni flammata cremantur;
Si nil præterea, tamen ex ſe ea corpora trudunt,
Unde ignem jacere, et lumen ſummittere poſſint;
Scintillasque agere, ac late differre favillam.
Cætera conſimili mentis ratione peragrans,
Invenies intus multarum ſemina rerum
Corpore celare, et varias cohibere figuras.

Denique multa vides, quibus eſt odor, et ſapor una,
Reddita ſunt cum odore; imprimis pleraque dona,
Religionem animum turpi cum tangere parto:
Hæc igitur variis debent conſtare figuris.
Nidor enim penetrat, qua ſuccus non it in artus:
Succus item ſeorſum, et rerum ſapor inſinuatur
Senſibus; ut noſcas primis differre figuris.
Diffimiles igitur formæ glomeramen in unum
Conveniunt: et res permixto ſemine conſtant.

Quinetiam paſſim noſtris in verſibus ipſis
Multa elementa vides multis communia verbis;
Cum tamen inter ſe verſus, ac verba neceſſe'ſt
Conſtituere alia ex aliis conſtare elementis.
Non quod multa parum communis littera currat;

Aut

Aut nulla inter ſe duo ſint ex omnibus iſdem:
Sed quia non volgo paria omnibus omnia conſtant.
Sic aliis in rebus item communia multa,
Multarum rerum cum ſint primordia, longe
Diffimili tamen inter ſe conſiſtere ſumma
Poſſunt: ut merito ex aliis conſtare ferantur
Humanum genus, ac fruges, arbuſtaque læta.

Nec tamen omnimodis conſecti poſſe putandu'ſt
Omnia: nam volgo fieri portenta videres;
Semiferas hominum ſpecies exiſtere; et altos
Interdum ramos egigni corpore vivo;
Multaque conſecti terreſtria membra marinis:
Tum flammam tetro ſpiranteis ore Chimæras
Paſcere naturam per terras omniparenteis.
Quorum nil fieri manu'ſt: omnia quando
Seminibus certis, certa genetrice, creata
Conſervare genus creſcentia poſſe videmus.

Scilicet id certa fieri ratione neceſſe'ſt.
Nam ſua cuique cibis ex omnibus intus in artus
Corpora diſcedunt; connexaque convenientis
Efficiunt motus: at contra aliena videmus
Rejicere in terras naturam: multaque cæcis
Corporibus fugiunt e corpore percita plagis;
Quæ neque conſecti cuiquam potuere, neque intra
Vitaleis motus conſentire, atque animari.

Sed ne forte putes animalia ſola teneri
Legibus his: eadem ratio res terminat omneis.

Nam

Nam veluti tota natura diffimiles sunt
 Inter se genitæ res quæque; ita quamque necesse est
 Diffimili constare figura principiorum.
 Non quod multa parum simili sint prædita forma;
 Sed quia non volgo paria omnibus omnia constant.

Semina cum porro distent; differe necesse est
 Intervalla, vias, connexus, pondera, plagas,
 Concurfus, motus: quæ non animalia solum
 Corpora sejungunt, sed terras, ac mare totum
 Secernunt, cœlumque a terris omne retentant.

Nunc age, dicta meo dulci quæsitâ labore
 Percipe: ne forte hæc albis ex alba rearis
 Principiis esse, ante oculos quæ candida cernis:
 Aut ea, quæ nigrant, nigro de femine nata:
 Neve alium quemvis quæ sunt induta colorem,
 Propterea gerere hunc credas, quod materiai
 Corpora confimili sint ejus tincta colore:
 Nullus enim color est omnino materiai
 Corporibus, neque par rebus, neque denique dispar.

In quæ corpora si nullus tibi forte videtur
 Posse animi injectus fieri, procul avius erras.
 Nam cum cæcigeni, solis qui lumina nunquam
 Aspexere, tamen cognoscant corpora tactu,
 Ex ineunte ævo, nullo continctâ colore:
 Scire licet, menti quoque nostræ corpora posse
 Verti in notitiam nullo circumlita fuco.
 Denique nos ipsi cæcis quæcunque tenebris

Tan-

Tangimus, haud ullo sentimus tincta colore.

Quod quoniam vinco fieri, nunc esse docebo.
 Omnis enim color omnino mutatur in omnis:
 Quod facere haud ullo debent primordia pacto.
 Immutabile enim quiddam superare necesse est;
 Ne res ad nihilum redigantur funditus omnes.
 Nam quodcunque suis mutatum finibus exit,
 Continuo hoc mors est illius, quod fuit ante.
 Proinde colore cave contingas femina rerum:
 Ne tibi res redeant ad nilum funditus omnes.

Præterea, si nulla coloris principiis est
 Reddita natura; at variis sunt prædita formis,
 E quibus omnigenos gignunt, variantque colores.
 Præterea, magni quod refert, femina quæque
 Cum quibus, et quali positura contineantur,
 Et quos inter se dent motus, accipiantque:
 Perfacile extemplo rationem reddere possis,
 Cur ea, quæ nigro fuerint paullo ante colore,
 Marmoreo fieri possint candore repente.
 Ut mare, cum magni commorunt æquora venti,
 Vertitur in canos candenti marmore fluctus.
 Dicere enim possis nigrum, quod sæpe videmus,
 Materies ubi permista est illius, et ordo
 Principiis mutatus, et addita, demptaque quædam,
 Continuo id fieri ut candens videatur, et album:
 Quod si cæruleis constarent æquora ponti
 Seminibus, nullo possent albescere pacto.

Nam

Nam quocunque modo perturbes, cærulea quæ sint
Nunquam in marmoreum possunt migrare colorem.

Sin alio, atque alio sunt femina tineta colore,
Quæ maris efficiunt unum, purumque nitorem:
Ut sæpe ex aliis formis, variisque figuris
Efficitur quoddam quadratum, unæque figuræ:
Conveniebat, uti in quadrato cernimus esse
Diffimileis formas; ita cernere in æquore ponti,
Aut alio in quovis uno, puroque nitore,
Diffimileis longe inter se, variosque colores.

Præterea, nihil efficiunt, obstantque figuræ
Diffimiles, quo quadratum minus omne fit extra:
At varii rerum impediunt, prohibentque colores
Quo minus esse uno possit res tota nitore.

Tum porro, quæ ducit et inlicit, ut tribuamus
Principiis rerum nonnunquam, causa, colores,
Occidit, (ex albis quoniam non alba creantur;
Nec quæ nigra cluent, de nigris; sed variis de.)
Quippe etenim multo proclivius exorientur
Candida de nullo, quam de nigrante colore,
Aut alio quovis, qui contra pugnet, et obstet.

Præterea, quoniam nequeunt sine luce colores
Esse, neque in lucem existunt primordia rerum:
Scire licet quam sint nullo velata colore.
Qualis enim cæcis poterit color esse tenebris,
Lumine qui mutatur in ipso, propterea quod
Recta aut obliqua percussus luce refulget?

Pluma

Pluma columbarum quo pacto in sole videtur,
Quæ sita cervices circum, collumque coronat:
Namque alias fit uti rubro fit clara pyropo;
Interdum quodam sensu fit, uti videatur
Inter cæruleum virideis miscere smaragdos.
Caudaque pavonis, larga cum luce repleta 'st,
Consimili mutat ratione obversa colores:
Qui quoniam quodam gignuntur luminis ictu,
Scilicet id sine eo fieri non posse putandu' st.

Et quoniam plagæ quoddam genus excipit in se
Pupula, cum sentire colorem dicitur album;
Atque aliud porro, nigrum cum, et cætera, sentit;
Nec refert ea, quæ tangas, quo forte colore
Prædita sint, verum quali magis apta figura:
Scire licet, nil principiis opus esse colores:
Sed variis formis varianteis edere tactus.

Præterea, quoniam non certis certa figuris
Est natura coloris, et omnia principiorum
Formamenta queunt in quovis esse nitore:
Cur ea, quæ constant ex illis, non pariter sunt
Omnigenis perfusa coloribus in genere omni?
Conveniebat enim corvos quoque sæpe volanteis
Ex albis album pennis jactare colorem;
Et nigros fieri nigro de femine cycnos,
Aut alio quovis uno, varioque colore.

Quin etiam quanto in parteis res quæque minutas
Distrahitur magis; hoc magis est ut cernere possis

K

Evane-

Evanescere paullatim, stinguique colorem:
 Ut fit ubi in parvas partes discerpitur aurum,
 Purpura, pœniceusque color clarissimu' multo,
 Filatim cum distractus disperditur omnis:
 Noscere ut hinc possis, prius omnem efflare colorem
 Particulas, quam discedant ad femina rerum.

Postremo, quoniam non omnia corpora vocem
 Mittere concedis, neque odorem: propterea fit,
 Ut non omnibus attribuas sonitus, et odores:
 Sic, oculis quoniam non omnia cernere quimus,
 Scire licet, quædam tam constare orba colore,
 Quam sine odore ullo quædam, sonituque remota.
 Nec minus hæc animum cognoscere posse sagacem
 Quam quæ sunt aliis rebus privata, notisque.

Sed ne forte putes solo spoliata colore
 Corpora prima manere: etiam secreta teporis
 Sunt, ac frigoris omnino, calidique vaporis:
 Et sonitu sterila, et fucce jejuna feruntur:
 Nec jaciunt ullum proprio de corpore odorem.
 Sicut amaracini blandum, stactæque liquorem
 Et nardi florem, nectar qui naribus halant,
 Cum facere instituas: cum primis quærere par est,
 (Quoad licet, ac potis es reperire,) inolentis olivi
 Naturam, nullam quæ mittat naribus auram:
 Quam minime ut possit mistos in corpore odores,
 Concoctosque, suo contactos perdere viro.

Propterea demum debent primordia rerum

Non

Non adhibere suum gignendis rebus odorem;
 Nec sonitum; quoniam nihil ab se mittere possunt:
 Nec simili ratione saporem denique quemquam;
 Nec frigus; neque item calidum, tepidumque vapo-
 rem; et

Cætera; quæ cum ita sunt tandem, ut mortalia constent,
 Molli lenta, fragosa putri, cava corpore raro,
 Omnia sint a principiis sejuncta necesse' est,
 Immortalia si volumus subjungere rebus
 Fundamenta, quibus nitatur summa salutis:
 Ne tibi res redeant ad nilum funditus omnes.

Nunc ea, quæ sentire videmus cunque necesse' est
 Ex insensilibus tamen omnia confiteare
 Principiis constare: neque id manifesta refutant,
 Nec contra pugnant, in promptu cognita quæ sunt:
 Sed magis ipsa manu ducunt, et credere cogunt,
 Ex insensilibus, quod dico, animalia gigni.

Quippe videre licet, vivos existere vermeis
 Stercore de tetro, putrorem cum sibi nacta' sit
 Intempestivis ex imbribus humida tellus.

Præterea cunctas itidem res vertere sese.
 Vertunt se fluvii, frondes, et pabula læta
 In pecudes: vertunt pecudes in corpora nostra
 Naturam: et nostro de corpore sæpe ferarum
 Augescunt vires, et corpora pennipotentum.
 Ergo omneis natura cibos in corpora viva
 Vertit, et hinc sensus animantium procreat omneis:

K 2

Non

Non alia longe ratione, atque arida ligna
Explicat in flammis, et in igneis omnia versat.

Jamne vides igitur, magni primordia rerum
Referre in quali sint ordine quæque locata,
Et commista quibus dent motus, accipiantque?

Tum porro quid id est, animum quod percutit ipsum?
Quod movet? et varios sensus expromere cogit,
Ex insensilibus ne credas sensibile gigni?

Nimirum, lapides, et ligna, et terra quod una
Mista, tamen nequeunt vitalem reddere sensum.

Illud in his igitur foedus meminisse decebit;
Non ex omnibus omnino, quæcunque creant res,
Sensilia extemplo, et sensus me dicere gigni:

Sed magni referre, ea primum quantula constant,
Sensibile quæ faciunt, et qua sint prædita forma,
Motibus, ordinibus, posituris denique quæ sint:
Quarum nil rerum in lignis, glebisque videmus.

Et tamen hæc cum sunt quasi putrefacta per imbreis,
Vermiculos pariunt; quia corpora materiai
Antiquis ex ordinibus permota nova re,
Conciliantur ita, ut debent animalia gigni.

Deinde ex sensilibus cum sensibile posse creari
Constituunt, porro ex aliis sentire fuerit;
Mollia tum faciunt: nam sensus jungitur omnis
Visceribus, nervis, venis, quæcunque videmus
Mollia mortali consistere corpore creta.

Sed tamen esto jam posse hæc æterna manere:

Nempe

Nempe tamen debent aut sensum partis habere;

Aut similia totis animalibus esse putari.

At nequeant per se partes sentire, nec esse:

Namque alium sensus membrorum respuit omnium:

Nec manus a nobis potis est secreta, neque ulla

Corporis omnino sensum pars sola tenere.

Linquntur, ut totis animalibus adsimulentur;

Vitali ut possint consentire undique sensu.

Qui poterunt igitur rerum primordia dici,

Et lethi vitare vias, animalia cum sint,

Atque animalibus sint mortalibus una, eademque?

Quod tamen ut possint: ab cœtu concilioque,

Nil facient, præter volgum, turbamque animantum:

Scilicet ut nequeant homines, armenta, feræque

Inter sese ullam rem gignere conveniendo

Per Veneris res, extra homines, armenta, feræque.

Quod si forte suum dimittunt corpore sensum,

Atque alium capiunt: quid opus fuit attribui, quod

Detrahitur? Tum præterea, (quod fugimus ante,)

Quatinus in pullos animalibus vertier ova

Cerminus alituum; vermeisque effervere, terram

Intempestivos cum putror cepit ob imbreis:

Scire licet gigni posse ex non sensibus sensus.

Quod si forte aliquis dicet, duntaxat oriri

Posse ex non sensu sensus, sed mobilitate

Ante aliqua tanquam partum, quam proditur extra:

Huic fatis illud erit planum facere, atque probare,

Non

Non fieri partum, nisi concilio ante coacto:
 Nec commutari quicquam sine conciliatu
 Primorum; ut nequeunt ullius corporis esse
 Sensus ante ipsam genitam naturam animantis.
 Nimirum quia materies disjecta tenetur
 Aere, fluminibus, terris, flammaque creatis:
 Nec congressa modo vitaleis convenienti
 Contulit inter se motus, quibus omnituentes
 Accensi sensus animantem quamque tuentur.

Præterea quamvis animantem grandior ictus,
 Quam patitur natura, repente adfligit, et omneis
 Corporis, atque animi pergit confundere sensus.
 Dissolvuntur enim posituræ principiorum;
 Et penitus motus vitales impediuntur;
 Donec materies omnes concussa per artus
 Vitaleis animæ nodos e corpore solvit,
 Dispersamque foras per caulas ejicit omneis.
 Nam quid præterea facere ictum posse reamur
 Oblatum, nisi discutere, ac dissolvere quæque?

Fit quoque, uti soleant minus oblato acriter ictu
 Reliquiæ motus vitalis vincere sæpe,
 Vincere, et ingenteis plagæ sedare tumultus,
 Inque suos quicquid rursus revocare meatus,
 Et quasi jam lethi dominantem in corpore motum
 Discutere, ac pœne amissos accendere sensus.
 Nam, quare potius lethi jam limine ab ipso
 Ad vitam possint conlecta mente reverti,

Quam

Quam quo decursum prope jam fiet, ire, et abire?

Præterea, quoniam dolor est ubi materiai
 Corpora vi quadam per viscera viva, per artus
 Sollicitata suis trepidant in sedibus intus:
 Inque locum quando remigrant, fit blanda voluptas:
 Scire licet, nullo primordia posse dolore
 Tentari; nullamque voluptatem capere ex se:
 Quandoquidem non sunt ex ullis principiorum
 Corporibus, quorum motus novitate laborent;
 Aut aliquem fructum capiant dulcedinis almæ.
 Haud igitur debent esse ullo prædita sensu.

Denique, uti possint sentire animalia quæque,
 Principiis si etiam sit sensus tribuendus eorum:
 Quid? genus humanum proprium de quibus factum sit?
 Scilicet et risu tremulo concussa cachinnant;
 Et lacrymis spargunt rorantibus ora, genasque;
 Multaque de rerum mistura dicere callent;
 Et sibi proporro quæ sint primordia quærunt.

Quandoquidem totis mortalibus adsimulata
 Ipsa quoque ex aliis debent constare elementis,
 Inde alia ex aliis, nusquam consistere ut ausis.
 Quippe sequar, quodcunque loqui, ridereque dices,
 Et sapere, ex aliis eadem hæc facientibus, ut sit.
 Quod si delira hæc, furiosaque cernimus esse;
 Et ridere potest ex non ridentibus factus;
 Et sapere, et doctis rationem reddere dictis,
 Non ex feminibus sapientibus, atque disertis:

Qui

Qui minus esse queant ea, quæ sentire videmus
Seminibus permixta carentibus undique sensu?

Denique cœlesti fumus omnes semine oriundi:
Omnibus ille idem Pater est, unde alma liquenteis
Humorum guttas Mater cum Terra recepit,
Fœta parit nitidas fruges, arbutaque læta;
Et genus humanum, et parit omnia sæcla ferarum,
Pabula cum præbet, quibus omnes corpora pascunt,
Et dulcem ducunt vitam, prolemque propagant.
Quapropter merito Maternum nomen adepta 'st.
Cedit item retro de terra quod fuit ante,
In terras: et quod missum 'st ex ætheris oris,
Id rursus cœli rellatum templa receptant.
Nec sic interimit mors res, ut materiai
Corpora conficiat, sed cœtum dissipat ollis:
Inde aliis aliud conjungit, et efficit, omnes
Res ut convertant formas, mutantque colores,
Et capiant sensus, et puncto tempore reddant:
Ut noscas referre, eadem primordia rerum
Cum quibus, et quali positura contineantur,
Et quos inter se dent motus, accipiantque:
(Neve putes æterna penes residere potesse
Corpora prima, quod in fummis fluitare videmus
Rebus, et interdum nasci, subitoque perire:)
Quin etiam refert nostris in versibus ipsis,
Cum quibus, et quali sint ordine quæque locata.
Namque eadem cœlum, mare, terras, flumina, solem

Signi-

Significant; eadem fruges, arbuta, animanteis;
Si non omnia sint, at multo maxima pars est
Consimilis: verum positura discrepant hæc.
Sic ipsis in rebus item jam materiai
Intervalla, viæ, connexus, pondera, plagæ,
Concurfus, motus, ordo, positura, figuræ
Cum permutantur, mutari res quoque debent.

Nunc animum nobis adhibe veram ad rationem.
Nam tibi vehementer nova res molitur ad aureis
Accidere, et nova se species ostendere rerum.
Sed neque tam facilis res ulla 'st, quin ea primum
Difficilis magis ad credendum constet: itemque
Nil adeo magnum, nec tam mirabile quicquam
Principio, quod non minuant mirarier omnes
Paullatim: ut cœli clarum purumque colorem,
Quemque in se cohibent palantia sidera passim,
Lunæque, et solis præclara luce nitorem:
Omnia quæ si nunc primum mortalibus adsint,
Ex improvise ceu sint objecta repente;
Quid magis his rebus poterat mirabile dici,
Aut minus ante quod auderent fore credere gentes?
Nil ut opinor, ita hæc species miranda fuisset;
Quom tibi jam nemo fessus fatiate videndi
Susplicere in cœli dignatur lucida templa.
Desine quapropter novitate exterritus ipsa
Exspuere ex animo rationem: sed magis acri
Judicio perpende, et, si tibi vera videtur,

L

Dede

Dede manus : aut, si falsa est, accingere contra.

Quærit enim ratione animus, cum summa loci fit
Infinita foras hæc extra mœnia mundi ;
Quid fit ibi porro, quo prospicere usque velit mens ;
Atque animi jactus liber quo pervolet ipse.

Principio, nobis in cunctas undique parteis,
Et latere ex utroque, infra, superaue, per omne
Nulla 'st finis, (uti docui) res ipsaque per se
Vociferatur, et elucet natura profundi.

Nulla jam pacto verifimile esse putandum 'st,
(Undique cum vorfus spatium vacet infinitum,
Seminaque innumero numero, summaque profunda
Multimodis volitent æterno percita motu :)

Hunc unum terrarum orbem, cœlumque creatum ;

Nil agere illa foris tot corpora materiai :

Cum præfertim hic sit natura factus ; et ipsa

Sponte sua forte offendendo semina rerum

Multimodis, temere, incassum, frustraue, coacta

Tandem cooluerint ea, quæ conjecta repente

Magnarum rerum fierent exordia semper,

Terrai, maris, et cœli, generisque animantium.

Quare etiam atque etiam taleis fateare necesse 'st

Esse alios alibi congressus materiai,

Qualis hic est, avido complexu quem tenet æther.

Præterea, cum materies est multa parata ;

Cum locus est præsto ; nec res, nec caussa moratur

Ulla ; geni debent nimirum, et confieri res.

Nunc

Nunc et feminibus si tanta 'st copia, quantam
Enumerare ætas animantium non queat omnis ;
Visque eadem, et natura manet, quæ femina rerum
Conjicere in loca quæque queat, simili ratione,
Atque huc sunt conjecta : necesse 'st confiteare
Esse alios aliis terrarum in partibus orbeis,
Et varias hominum genteis, et sæcla ferarum.

Huc accedit, ut in summa res nulla sit una,
Unica quæ gignatur, et unica, solaue crescat :
Quin cujusque sient sæcli, permultaue eodem
Sint genere, in primis animalibus, indice mente.
Invenies sic montivagum genus esse ferarum ;
Sic hominum genitam prolem ; sic denique mutas
Squammigerum pecudes ; et corpora cuncta volantum.
Quapropter cœlum simili ratione fatendum 'st,
Terramque, et solem, lunam, mare, cætera, quæ sunt,
Non esse unica, sed numero magis innumerali :
Quandoquidem vitæ depactus terminus alte
Tam manet his ; et tam nativo hæc corpore constant,
Quam genus omne, quod his generatim rebus abundat.

Quæ bene cognita si teneas : natura videtur
Libera continuo, dominis privata superbis,
Ipsa sua per se sponte omnia Diis agere experts.
Nam (proh sancta Deum tranquilla pectora pace
Quæ placidum degunt ævum, vitamque serenam !)
Quis regere immensi summam ; quis habere profundi
Endo manu validas potis est moderanter habenas ?

L 2

Quis

Quis pariter cœlos omneis convertere? et omneis
 Ignibus ætheriis terras suffire feraceis?
 Omnibus inque locis esse omni tempore præsto?
 Nubibus ut tenebras faciat; cœlique ferena
 Concutiat fonitu? tum fulmina mittat; et ædeis
 Sæpe suas disturbet; et in deserta recedens
 Sæviat, exercens telum, quod sæpe nocentis
 Præterit, exanimatque indignos, inque merentis?

Multaque post mundi tempus genitale, diemque
 Primigenum maris, et terræ, solisque coortum,
 Addita corpora sunt extrinsecus; addita circum
 Semina, quæ magnum jaculando contulit Omne;
 Unde mare, et terræ possent augescere; et unde
 Adpareret spatium cœli domus, altaque tecta
 Tolleret a terris procul; et confurgeret aer.
 Nam sua cuique locis ex omnibus omnia plagis
 Corpora distribuuntur, et ad sua sæcla recedunt:
 Humor ad humorem; terreno corpore terra
 Crescit; et ignem ignes procudunt, ætheraque æther
 Donicum ad extremum crescendi perfica finem
 Omnia perduxit rerum natura creatrix.
 Ut fit, ubi nihilo jam plus est, quod datur intra
 Vitaleis venas, quam quod fluit, atque recedit:
 Omnibus his ætas debet consistere rebus:
 His natura suis refrænât viribus auctum.

Nam, quæcunque vides hilaro grandescere adauctu,
 Paullatimque gradus ætatis scandere adultæ;

Plura

Plura sibi adsumunt, quam de se corpora mittunt:
 Dum facile in venas cibus omnis diditur; et dum
 Non ita sunt late dispersa, ut multa remittant;
 Et plus dispendi faciant, quam vescitur ætas.
 Nam certe fluere, ac decedere corpora rebus
 Multa, manus dandum' est: sed plura accedere debent,
 Donicum olefcendi summum tetigere cacumen.
 Inde minutatim vireis, et robur adultum
 Frangit; et in partem pejorem liquitur ætas.
 Quippe etenim quanto est res amplior; (augmine demto,)
 Et quo latior est; in cunctas undique parteis
 Pluria eo dispergit, et a se corpora mittit.
 Nec facile in venas cibus omnis diditur eij;
 Nec fatis est, pro quam largos exæstuat æstus,
 Unde queat tantum suboriri, ac suppeditare,
 Quantum opus est; et quod fatis est, natura novare.
 Jure igitur pereunt, cum rarefacta fluendo
 Sunt; et cum externis succumbunt omnia plagis:
 Quandoquidem grandi cibus ævo denique defit;
 Nec tuditantia rem cessant extrinsecus ullam
 Corpora conficere, et plagis infesta domare.

Sic igitur magni quoque circum moenia mundi
 Expugnata dabunt labem, putreisque ruinas.
 Omnia debet enim cibus integrare novando:
 Nequicquam: quoniam nec venæ perpetiuntur
 Quod fatis est; neque quantum opus est, natura ministrat.
 Jamque adeo affecta 'st ætas; effœtaque tellus

Vix

Vix animalia parva creat, quæ cuncta creavit
 Sæcla, deditque ferarum ingentia corpora partu.
 Haud (ut opinor) enim mortalia sæcla superne
 Aurea de cœlo demisit funis in arva;
 Nec mare, nec fluctus plangentes faxa crearunt:
 Sed genuit tellus eadem, quæ nunc alit ex se.
 Præterea nitidas fruges, vinetaque læta
 Sponte sua primum mortalibus ipsa creavit;
 Ipsa dedit dulcis fœtus, et pabula læta:
 Quæ nunc vix nostro grandescunt aucta labore:
 Conterimusque boves, et vires agricolarum:
 Conficimus ferrum vix arvis suppeditati:
 Usque adeo pereunt fœtus, augentque labores.
 Jamque caput quaffans grandis suspirat arator
 Crebrius incassum magnum cecidisse laborem:
 Et cum tempora temporibus præsentia confert
 Præteritis; laudat fortunas sæpe parentis:
 Et crepat, antiquum genus ut pietate repletum
 Perfacile angustis tolerarit finibus ævum;
 Cum minor esset agri multo modus ante viritim:
 Nec tenet, omnia paullatim tabescere, et ire
 Ad scopulum spatio ætatis defessa vetusto.

T. LUCRE-

T I T I
 LUCRETII CARI

D E

RERUM NATURA.

LIBER III.

ETENEBRIS tantis tam clarum extollere lumen
 Qui primus potuisti, illustrans commoda vitæ;
 Te sequor o Graiæ gentis decus; inque tuis nunc
 Fixa pedum pono pressis vestigia signis;
 Non ita certandi cupidus, quam propter amorem,
 Quod te imitari aveo. Quid enim contendat hirundo
 Cycnis? aut quidnam tremulis facere artibus hœdi
 Consimile in cursu possint, ac fortis equi vis?
 Tu pater, et rerum inventor; tu patria nobis
 Suppeditas præcepta; tuisque ex, inclute, chartis,
 Floriferis ut apes in saltibus omnia limant,
 Omnia nos itidem depascimur aurea dicta;
 Aurea, perpetua semper dignissima vita.
 Nam simul ac ratio tua cœpit vociferari
 Naturam rerum haud divina mente coortam;
 Diffugiunt animi terrores; mœnia mundi

Disce-